

Verantwoordelijke uitgever : Professor Louis Baeck,
Faculteit der Economische en Toegepaste
Economische Wetenschappen

De "Leuvense Economische Standpunten" worden opgevat als een vrije wetenschappelijke tribune waarin de stafleden van het Departement Economie en van haar onderzoekseenheid, het Centrum voor Economische Studiën, opiniërende studies en essays publiceren. De opzet bestaat erin om op bevattelijke wijze een reeks van inzichtsverhelderende en beleidsoriënterende economische standpunten te brengen. Onze beweeglijke wereld heeft hieraan wel behoefte.

Dergelijke reeks zal uiteraard verschillende opinies en denkstromingen brengen.

Leuvense Economische Standpunten zullen alleen de visie van de auteur vertolken. Zij kunnen dus niet doorgaan als de visie van een instelling.

Adres voor bestellingen :

Centrum voor Economische Studiën
Naamsestraat 69
B — 3000 LEUVEN

Prijs per aflevering : 100 F.
Postcheque : 000-0544830-78

Telefoon : 016 / 32.67.25 — 32.66.33

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT TE LEUVEN

DEPARTEMENT ECONOMIE

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN

1995/79

**ALTERNATIEVE FINANCIERING
VAN DE SOCIALE ZEKERHEID
EN DE ARBEIDSKOST**

**K.U. LEUVEN
CENTRUM VOOR ECONOMISCHE STUDIE
Naamsestraat 69 - B-3000 LEUVEN
Tel. (016) 32.67.25
Fax (016) 32.67.96
BTW BE 419.052.173**

Paul DE GRAUWE

juni 1995

D/1995/2020/13

Ik ben Filip Abraham, Louis Baeck en Roger Blanpain dankbaar voor hun commentaar.

1. INLEIDING

De volgende twee stellingen zullen door weinig mensen betwist worden. Ten eerste, de hoge lasten die wegen op het loon zijn een van de belangrijkste oorzaken van de hoge en structurele werkloosheid in België en in Europa in het algemeen. Ten tweede, deze lasten moeten verminderd worden om nieuwe tewerkstelling mogelijk te maken.

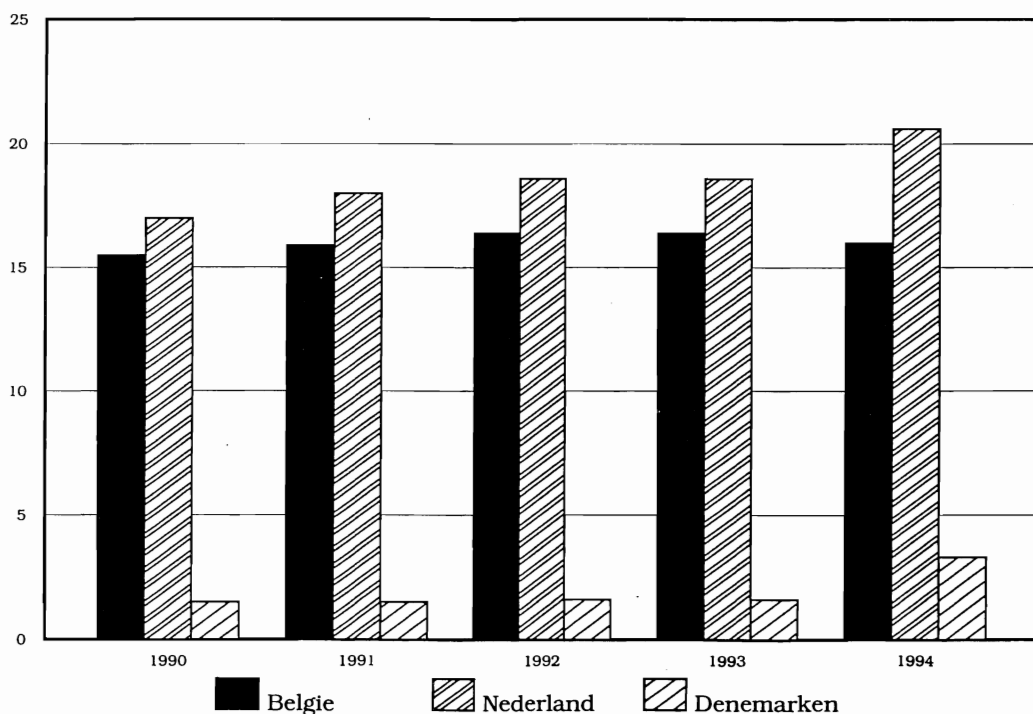
Tot daar de consensus. Over de manier waarop de lastenvermindering moet georganiseerd worden lopen de meningen echter uiteen. Onlangs werden voorstellen van “alternatieve financiering” van de sociale zekerheid geformuleerd. De centrale idee van deze voorstellen is dat de zware sociale lasten (vooral de werkgeversbijdragen) kunnen verminderd worden door een verschuiving naar de directe en/of indirecte belastingen. Het meest recente voorbeeld van een dergelijk plan werd in België voorgesteld door Professor Blanpain van de Katholieke Universiteit Leuven. Deze stelt voor de werkgeversbijdragen te vervangen door indirecte belastingen (BTW). De hoop is dat een dergelijke verschuiving van de lastendruk de arbeidskosten zal verminderen en zo de tewerkstelling zal stimuleren.

In welke mate zal een dergelijke verschuiving van de lastendruk de arbeidskosten verminderen? In dit artikel gaan we in op deze vraag. We doen dit aan de hand van een case study van Denemarken. Dit land past immers sinds geruime tijd “alternatieve financiering” toe. We vergelijken Denemarken met België en Nederland die een heel andere financieringswijze toepassen.

2. DE DEENSE “ALTERNATIEVE FINANCIERING”

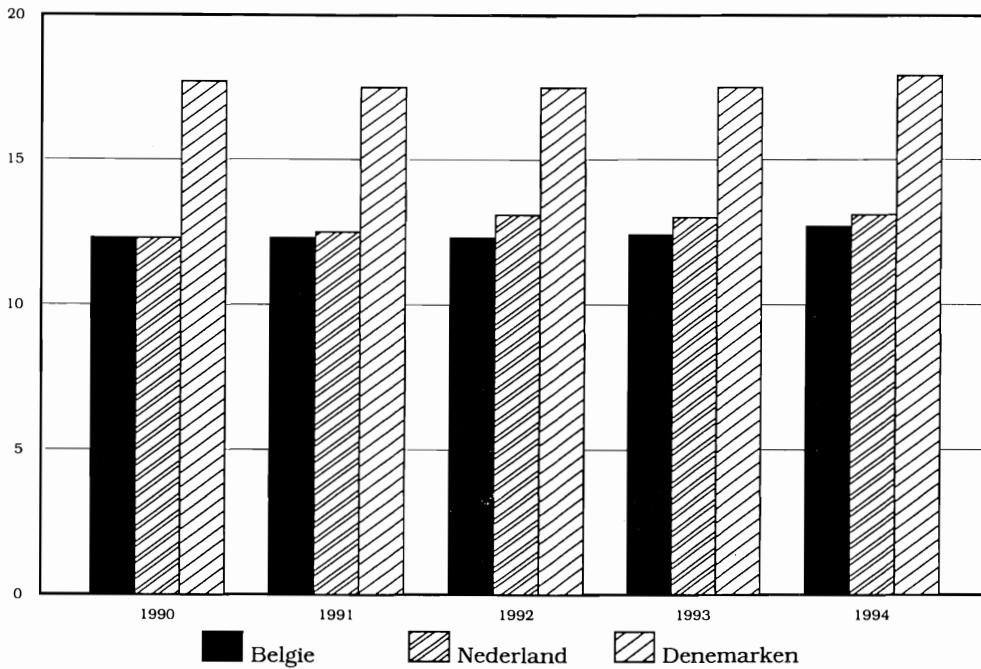
In figuur 1 tot 3 tonen we de grote verschillen in de financiering van de sociale zekerheidsuitgaven tussen België, Nederland en Denemarken. In Denemarken zijn er geen werkgeversbijdragen en nauwelijks werknemersbijdragen. In België en Nederland daarentegen vertegenwoordigen de sociale zekerheidsbijdragen tussen 15% en 20% van het BBP (zie fig. 1). Daartegenover staat dat de indirecte en de directe belastingen substantieel hoger zijn in Denemarken dan in België en Nederland. We tonen de verschillen in figuren 2 en 3. Denemarken is dus het verst gegaan in de toepassing van formules van alternatieve financiering. Praktisch het geheel van de sociale zekerheidsuitgaven wordt er gefinancierd door indirecte en directe belastingen.

Figuur 1 : Sociale zekerheidsbijdragen (in percent van het BBP)

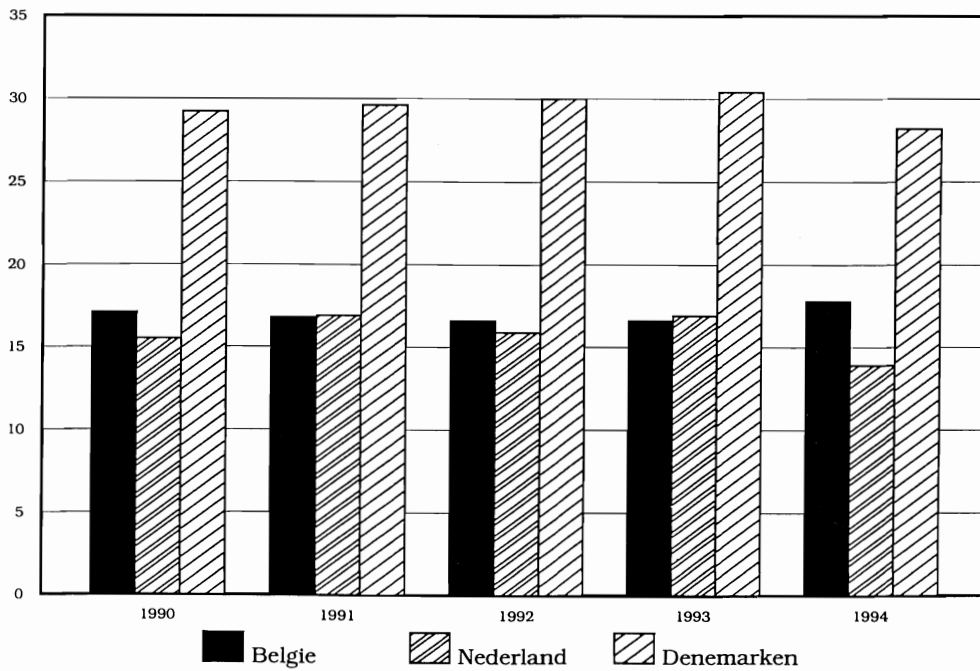

Bron : OECD, Revenue Statistics of OECD Countries.

Figuur 2 : Indirecte belastingen (in percent van het BBP)

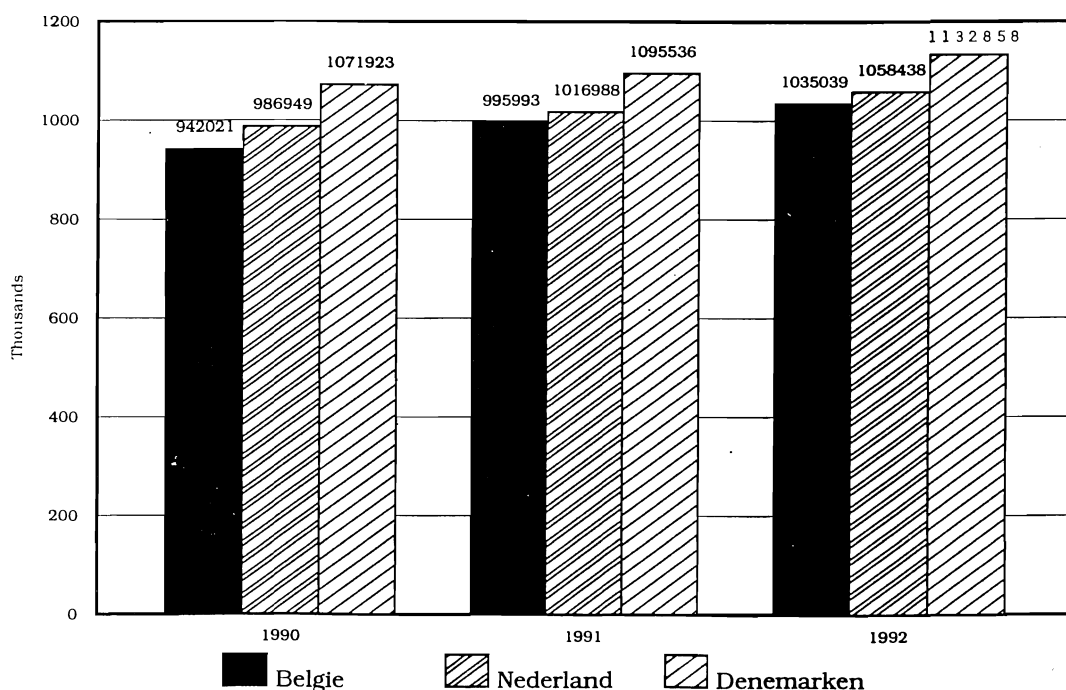
Figuur 3 : Directe belastingen (in percent van het BBP)

Bron : OECD, Revenue Statistics of OECD Countries.

Zoals eerder gesteld, wordt in België en in Nederland veel verwacht van een alternatieve financiering van de sociale zekerheid als instrument om de arbeidskosten te verminderen en om de tewerkstelling te stimuleren. De vraag die zich dan onmiddellijk stelt is of deze alternatieve financiering de arbeidskosten drukt. Het Deense voorbeeld kan hier verhelderend werken. In figuur 4 tonen we de jaarlijkse arbeidskosten van de gemiddelde werknemer in de industrie van deze drie landen, zoals die door de OESO wordt berekend. (Noteer dat het hier gaat om de totale loonkost, inclusief sociale lasten). We hebben de arbeidskosten omgezet in gemeenschappelijk munt (de BF) om een vergelijking mogelijk te maken¹. Het resultaat is verrassend. De gemiddelde jaarlijkse arbeidskost van een werknemer in de Deense industrie was in de jaren negentig 5 tot 10 % hoger dan in de Belgische en Nederlandse industrie². Noteer dat volgens andere bronnen (Swedish Employer Confederation) de Belgische loonkosten ongeveer 5 % hoger zijn dan de Deense (en de Nederlandse). Als we deze bronnen samen bekijken dan is het redelijk te besluiten dat er geen significante verschillen zijn.

Figuur 4 : Jaarlijkse loonkost van gemiddelde werknemer in de industrie (in BF)

Bron : OECD, The Tax Benefit Position of Production Workers, 1993.

¹ We gebruiken de gemiddelde koersen van elk jaar zoals weergegeven in IMF, International Financial Statistics.

² Gelijkaardige verschillen observeren we ook in de jaren 80.

Uit het voorgaande kunnen we besluiten dat de alternatieve financiering van de sociale zekerheid, die in Denemarken sinds vele jaren bestaat, niet heeft kunnen beletten dat de arbeidskosten in de industrie er niet significant verschillen van deze in België en Nederland. Dit zal waarschijnlijk verwondering wekken bij diegenen die van alternatieve financiering veel verwachten. De vraag die zich daarom stelt is de volgende. Hoe komt het dat de alternatieve financiering van de sociale zekerheid in Denemarken zo weinig effect heeft gehad op arbeidskosten? De economische theorie heeft hier een goed antwoord op. Om dit duidelijk te maken gaan we uit van het standaard arbeidsmarkt model.

3. ALTERNATIEVE FINANCIERING IN HET STANDAARD ARBEIDSMARKT-MODEL

In deze sectie ontwikkelen we een eenvoudig model van vraag en aanbod in de arbeidsmarkt. De vraag naar arbeid, N_D , is negatief gerelateerd tot de reële brutoloonkost (W_G/P). We schrijven deze functie als volgt:

$$N_D = f\left(\frac{W_G}{P}, K\right) \quad (1)$$

waarbij W_G de brutoloonkost is en P de prijs van de finale output; K is de kapitaalstock (die we hier als constant veronderstellen).

Noteer dat deze vraagfunctie op twee manieren kan geïnterpreteerd worden: op de traditionele manier als een arbeidsvraagfunctie onder perfecte mededinging, of als een vergelijking afgeleid uit een model met imperfecte mededinging waarbij producenten de prijs als een markup boven de marginale arbeidskost vastleggen³.

Het aanbod van arbeid, N_S , is een positieve functie van het reële nettoloon, W_N/P_C , en een positieve (of negatieve) functie van de uitkeringen, B .

³ Zie bij voorbeeld, Layard, et al., (1991), en Gordon (1995).

$$N_s = g\left(\frac{W_N}{P_C}, B\right) \quad (2)$$

waarbij W_N het nettoloon is en P_C de consumptieprijsindex. Noteer dat we in de arbeidsaanbodfunctie het loon defleren door de consumptieprijsindex, terwijl in de arbeidsvraagfunctie de relevante deflator de productieprijs is.

We gaan er in deze arbeidsaanbodfunctie van uit dat de werknemer geen “tax illusion” heeft, m.n. dat hij zich in zijn aanbodbeslissingen laat leiden door het nettoloon (uitgedrukt in consumptie-eenheden). Tegelijk neemt deze werknemer ook de uitkeringen in rekening bij het bepalen van zijn arbeidsaanbod. Het effect van deze uitkeringen op het arbeidsaanbod is echter a-priori onduidelijk. Men kan verwachten dat uitkeringen die het karakter van een uitgesteld loon hebben (pensioenen, bij voorbeeld) de arbeidsinzet verhogen tenminste als de band tussen premie en uitkering sterk is. Vele uitkeringen hebben echter een zwakke band met de premievorming zodat deze uitkeringen ook de arbeidsinzet kunnen verminderen. We zullen hier de nadruk leggen op formules van alternatieve financiering en ons niet bezig houden met de vraag hoe veranderingen in de uitkeringen het gedrag van de werknemers beïnvloeden. Het niveau van de uitkeringen, B , zullen we constant houden.

De aanbodfunctie (2) kan ook geïnterpreteerd worden als een loonzettingsvergelijking⁴. Anders uitgedrukt, deze vergelijking geeft weer aan welk nettoloon werknemers een bepaalde hoeveelheid arbeid willen aanbieden.

De loonwig kan nu gedefinieerd worden als

$$\frac{W_G}{W_N} = 1 + t \quad (3)$$

waarbij t de last is die weegt op het nettoloon (sociale zekerheidsbijdragen + personenbelasting), uitgedrukt als een percent van het nettoloon.

⁴ Zie Gordon (1995).

Op een gelijkaardige wijze kunnen we een “prijswig” definiëren:

$$\frac{P_C}{P} = 1 + t_I \quad (4)$$

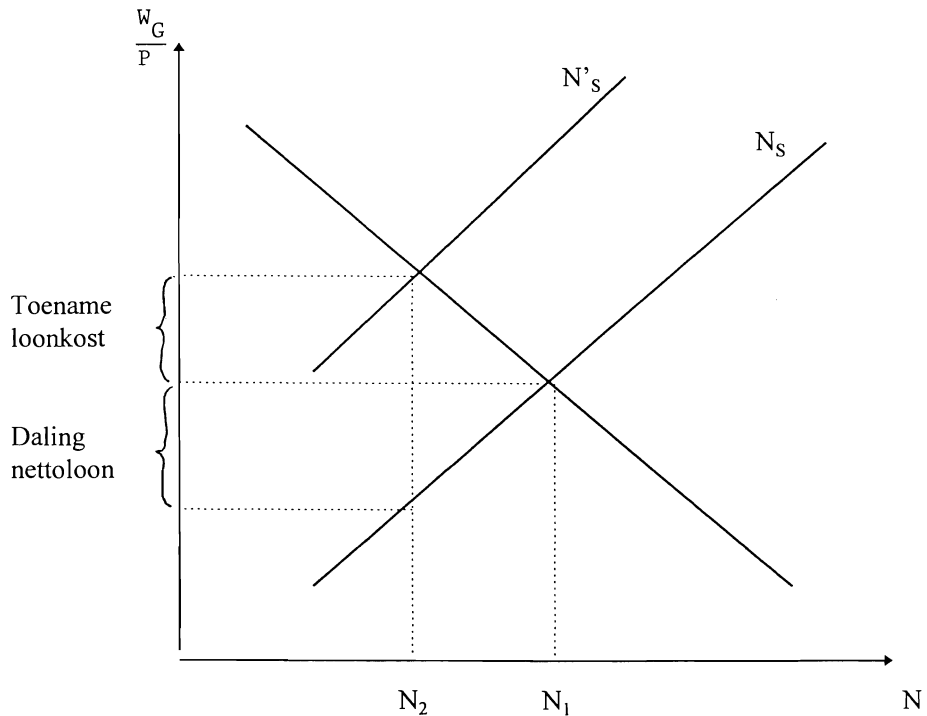
waarbij t_I het tarief is van de indirecte belastingen dat weegt op de producentenprijs.

We kunnen nu, gebruik makende van (3) en (4) de arbeidsaanbodfunctie ook herschrijven als

$$N_S = g \left(\frac{W_G}{P(1+t)(1+t_I)}, B \right) \quad (5)$$

We geven het model grafisch weer in figuur 5. Gegeven het niveau van de uitkeringen, B , zal een toename van de lasten (t en/of t_I) de arbeidsaanbodfunctie naar links verschuiven (van N_S naar N'_S). Hierdoor stijgt de brutoloonkost en daalt de tewerkstelling. Anders uitgedrukt, als de lasten stijgen, terwijl de uitkeringen constant blijven, zullen werknemers hun brutoloonkosten opdrijven. Ze doen dit omdat ze hun reëel nettoloon op peil wensen te houden. De mate waarin ze daarin slagen hangt o.m. af van de elasticiteit van de arbeidsvraagfunctie. Hoe elastischer deze laatste hoe minder succesrijk werknemers zijn in het afwentelen van de gestegen lasten. In figuur 5 zien we dat de toename van de lasten de bruto loonkost doet stijgen en het nettoloon doet dalen.

Figuur 5 : Vraag en aanbod in de arbeidsmarkt

We kunnen nu het effect van een verandering in de mix van directe en indirecte lasten als volgt beschrijven. Een gegeven niveau van uitkeringen B kan gefinancierd worden door directe lasten, t , of door indirecte lasten, t_i . Veronderstel nu dat een verschuiving van directe naar indirecte lastendruk plaats grijpt. We kunnen nu onmiddellijk uit vergelijking (5) besluiten dat indien de stijging van t_i in dezelfde proportie gebeurt als de daling van t er geen effect is op het arbeidsaanbod. De arbeidsaanbodfunctie in figuur 5 beweegt dan niet, en er is geen invloed van deze lastenverschuiving op de brutoloonkosten. Opdat de lastenverschuiving de brutoloonkosten zou verminderen is het dus noodzakelijk dat de stijging van de indirecte belastingen minder groot is dan de daling van de directe lasten. Dit zal het geval zijn indien één procent indirecte belastingen meer opbrengt dan één procent sociale zekerheidslasten. In dat geval genereert de lastenverschuiving meer inkomsten voor de staat. Vermits we de uitkeringen constant houden kan dus dit gegeven niveau van uitkeringen gerealiseerd worden met een minder grote lastendruk op het nettoloon.

Hoe waarschijnlijk is deze mogelijkheid? Vele factoren zullen hier een rol spelen, bij voorbeeld, de vraag en aanbodreacties in de goederenmarkt, de openheid van de economie, etc. Van doorslaggevend belang is ook de grootte van de belastingbasis van indirecte belastingen. Hoe groter deze belastingbasis hoe kleiner het tarief van indirecte belasting dat nodig is om een gegeven hoeveelheid inkomsten voor de staat mogelijk te maken. Op het eerste gezicht zou men kunnen besluiten dat de belastingbasis van indirecte belasting groter is dan deze van de directe lasten. Immers, een consumptiebelasting treft niet alleen werknemers maar ook niet werknemers (gepensioneerden, werklozen, arbeidsongeschikten). Dit is echter slechts schijn. Immers, in de meeste hoogontwikkelde Europese economieën worden de uitkeringen genoten door gepensioneerden, werklozen en arbeidsongeschikten automatisch geïndexeerd zodat deze mensen de gestegen lasten niet dragen. Anders uitgedrukt, de hogere indirecte lasten die worden betaald door de niet-actieven brengen aan de staat niets op vermits de uitkeringen in dezelfde proportie toenemen. We besluiten dus dat een verschuiving van directe naar indirecte lasten de belastingbasis niet echt verruimt zodat hier ook geen vermindering van de lastendruk op het nettoloon kan verwacht worden. De conclusie moet dan ook zijn dat het a-priori onduidelijk is in welke richting de verschuiving van de lastendruk de arbeidsaanbodcurve verplaatst. Deze kan naar links of naar rechts verschuiven. De standaard theorie laat ons dus niet toe te besluiten dat een herschikking van de lastendruk van directe naar indirecte belastingen de arbeidskosten zullen verminderen. Alleen de empirie kan hier uitsluitsel brengen.

De intuïtie van deze theorie kan als volgt geformuleerd worden. Wanneer werknemers over hun loon onderhandelen zijn ze in eerste instantie bekommerd om de reële koopkracht van dit loon. Met andere woorden, wat hen interesseert is een loon te verkrijgen waarmee ze zoveel mogelijk goederen en diensten kunnen kopen. Als de financiering van een gegeven hoeveelheid uitkeringen wordt verschoven naar de indirecte belastingen worden deze goederen en diensten duurder, zodat de werknemers hogere nominale lonen zullen opeisen om het reële koopkrachtverlies te compenseren. Het bestaan van loonindexering versnelt deze reactie, maar is eigenlijk niet essentieel. Ook in systemen waar de loonindexering niet bestaat zal hetzelfde mechanisme spelen, omdat daar ook de werknemers de reële koopkracht van hun loon willen veilig stellen. De omvang van dit afwentelingseffect hangt van vele factoren af. Het resultaat van dit mechanisme is dat de arbeidskosten voor de ondernemingen op termijn weinig zullen verschillen van de arbeidskosten in een systeem waar de sociale zekerheid rechtstreeks door bijdragen wordt gefinancierd.

Het mechanisme dat we in de vorige paragrafen hebben beschreven werkt natuurlijk met een zekere vertraging. Het is dus best mogelijk dat een daling van de bijdragen gefinancierd door indirecte fiscaliteit op korte termijn de arbeidskosten vermindert, omdat de werknemers niet onmiddellijk hun looneisen kunnen aanpassen. Dit laatste vraagt immers tijd. De tijd die nodig is om deze aanpassingen te verwezenlijken hangt af van institutionele factoren, zoals het bestaan van loonindexering. In een land zoals België met een automatisch en snel werkend loonindexeringsmechanisme zal deze aanpassing tamelijk snel gebeuren. Noteer echter dat het bestaan van loonindexering weliswaar de snelheid van aanpassing beïnvloedt maar niet het uiteindelijk effect. Ook in landen zonder loonindexering zullen werknemers er op uit zijn de reële koopkracht van hun nettoloon te vrijwaren.

In het voorgaande onderzochten we een verschuiving van sociale zekerheidsbijdragen naar indirecte fiscaliteit. Er zijn nog andere verschuivingen mogelijk. Zo bij voorbeeld, naar de directe fiscaliteit (personenbelasting). Om deze verschuiving te kunnen onderzoeken herschrijven we de loonwig. Laten we uitgaan van de volgende definities:

$$W_G = W_B (1 + t_s)$$

en

$$W_N = W_B (1 - t_p)$$

waarbij W_B het brutoloon is; de werkgever betaalt sociale zekerheidslasten t_s op dit brutoloon; de werknemer betaalt personenbelasting t_p op dit brutoloon⁵.

De loonwig wordt nu

$$\frac{W_G}{W_N} = \frac{(1 + t_s)}{(1 - t_p)}$$

⁵ We kunnen in t_p ook de werknemersbijdragen incalculeren.

De arbeidsaanbodfunctie kan nu als volgt herschreven worden:

$$N_S = g \left(\frac{W_G(1 - t_p)}{P(1 + t_s)(1 + t_l)}, B \right)$$

We kunnen nu het volgende besluiten. Een daling van de patronale lasten gecompenseerd door hogere tarieven van de personenbelasting heeft geen invloed op het arbeidsaanbod en dus op de arbeidskosten indien de stijging van het tarief van de personenbelasting even hoog is als de daling van het tarief van de patronale lasten. Om dus door deze verschuiving de arbeidskosten te verminderen zal het nodig zijn dat de verhoging van het tarief van de personenbelasting minder groot is dan de daling van het tarief van de patronale lasten. Dit kan, o. m. indien de belastingbasis van de personenbelasting groter is dan de loonsom (die de belastingbasis vormt van de patronale lasten). Op het eerste gezicht lijkt dit het geval te zijn. Immers, het totaal van de inkomens is groter dan het arbeidsinkomen. Dit wordt dikwijls aangehaald als de reden om de financiering van sociale zekerheid te baseren op het geheel van de inkomens in plaats van op het arbeidsinkomen alleen. De werkelijkheid is echter anders. Om te beginnen kunnen we de vervangingsinkomens niet zwaarder belasten. Als we dit toch doen dan kunnen we niet meer spreken van alternatieve financiering vermits we dan in feite de (netto) uitkeringen verminderen. Er rest dan nog alleen de inkomens uit kapitaal. Deze kunnen zwaarder belast worden. Het is echter onwaarschijnlijk dat een verhoging van de fiscaliteit op het inkomen uit kapitaal veel opbrengsten genereert voor de staat in een wereld waar kapitaal steeds mobieler wordt. We kunnen dus besluiten dat een herschikking van de lasten in de richting van directe fiscaliteit in de praktijk weinig bijkomende inkomsten voor de staat zal opbrengen zodat ook de lasten die wegen op het loon en dus de arbeidskosten weinig kunnen verminderen.

Tot slot moet hier wel benadrukt worden dat de voorgaande analyse macroeconomisch is. Deze macroeconomische analyse sluit niet uit dat er sectoriële effecten van een alternatieve financiering van de sociale zekerheid kunnen zijn. Zo kunnen sommige sectoren voordelen ondervinden en andere nadelen van een dergelijk alternatieve financiering. De macroeconomische analyse suggereert echter wel dat deze voor- en nadelen elkaar ongeveer compenseren.

4. DE LOONWIG IN BELGIË, NEDERLAND EN DENEMARKEN

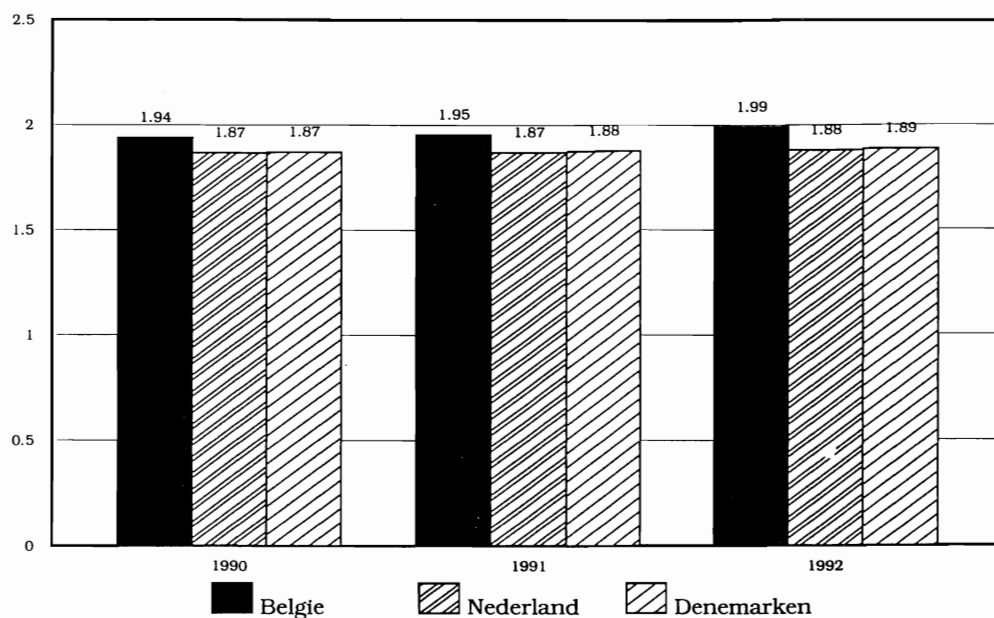
In de voorgaande sectie hebben we een verklaring gegeven van het opmerkelijke feit dat ondanks grote verschillen in de financieringswijze van de sociale zekerheid, de arbeidskosten in België, Nederland en Denemarken nauwelijks van elkaar verschillen. Het kan in dit verband ook interessant zijn de loonwig in deze drie landen te vergelijken.

De conventionele definitie van de loonwig is de verhouding van de brutoloonkost tot het nettoloon (zie vorige sectie). We tonen deze loonwig voor België, Nederland en Denemarken in figuur 6. We observeren dat deze loonwig ongeveer 2 bedraagt in België en Nederland (d.w.z. dat de brutoloonkosten het dubbele bedragen van het nettoloon). In Denemarken is deze loonwig iets lager, nl. ongeveer 1,9. Deze loonwig houdt echter geen rekening met het feit dat het nettoloon van de Deense arbeider een minder grote koopkracht heeft (in termen van goederen en diensten) dan het nettoloon van de Belgische en Nederlandse arbeider. Dit heeft te maken met het feit dat de indirecte belastingen in Denemarken hoger zijn dan in België en Nederland (zie fig. 2). Anders uitgedrukt, in Denemarken levert de arbeider (gemiddeld) nog eens 17% van zijn loon in aan de staat als hij goederen en diensten koopt, terwijl de Belgische en de Nederlandse arbeider slechts 12 à 13 % inlevert.

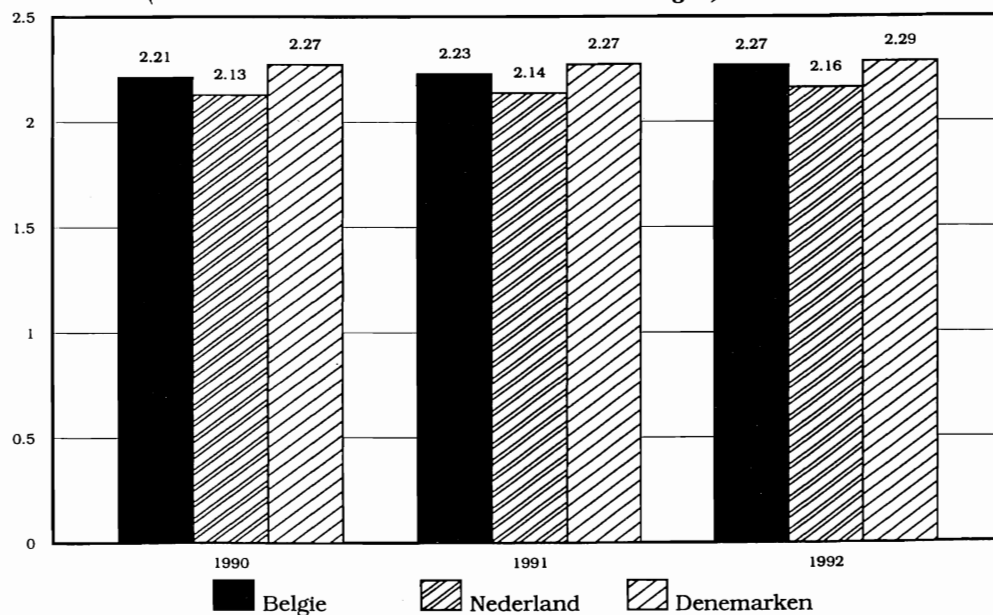
Om hiervoor te corrigeren werd een nieuw concept van loonwig gedefinieerd, nl. de verhouding van de brutoloonkost tot het nettoloon waarbij van dit laatste het gemiddeld bedrag aan indirecte belasting wordt afgetrokken⁶. Het resultaat van deze berekening vinden we terug in figuur 7. De loonwig voor België wordt nu ongeveer 2,2. De loonwig in Denemarken stijgt nu lichtjes uit boven de Belgische en de Nederlandse loonwig. We kunnen dit ook als volgt interpreteren. Indien de Deense, de Nederlandse en de Belgische arbeiders een nettoloon met dezelfde koopkracht hebben dan kost dit meer voor de Deense werkgever dan voor de Nederlandse en de Belgische. We kunnen de redenering ook omdraaien: voor eenzelfde loonkost van de Deense, Nederlandse en Belgische ondernemingen, houdt de Deense arbeider een nettoloon over dat hem in staat stelt iets minder goederen en diensten te kopen dan de Nederlandse en Belgische arbeider. Deze verschillen zijn echter bijzonder klein.

⁶ We definiëren de loonwig hier als $(W_G/P)/(W_N/P_C) = (1+t)(1+t_i)$. Er stellen zich hier wel enkele problemen. Arbeiders consumeren niet hun volledig loon. Een deel wordt gespaard. Toch kan de hier voorgestelde procedure verdedigd worden omdat sparen kan geïnterpreteerd worden als uitgestelde consumptie waarop dus in de toekomst indirecte belasting zal betaald worden.

Figuur 6 : Loonwig in België en Denemarken
(Brutoloonkost/nettoloon)

Figuur 7: Loonwig in België en Denemarken
(Brutoloonkost/nettoloon na indirecte belastingen)

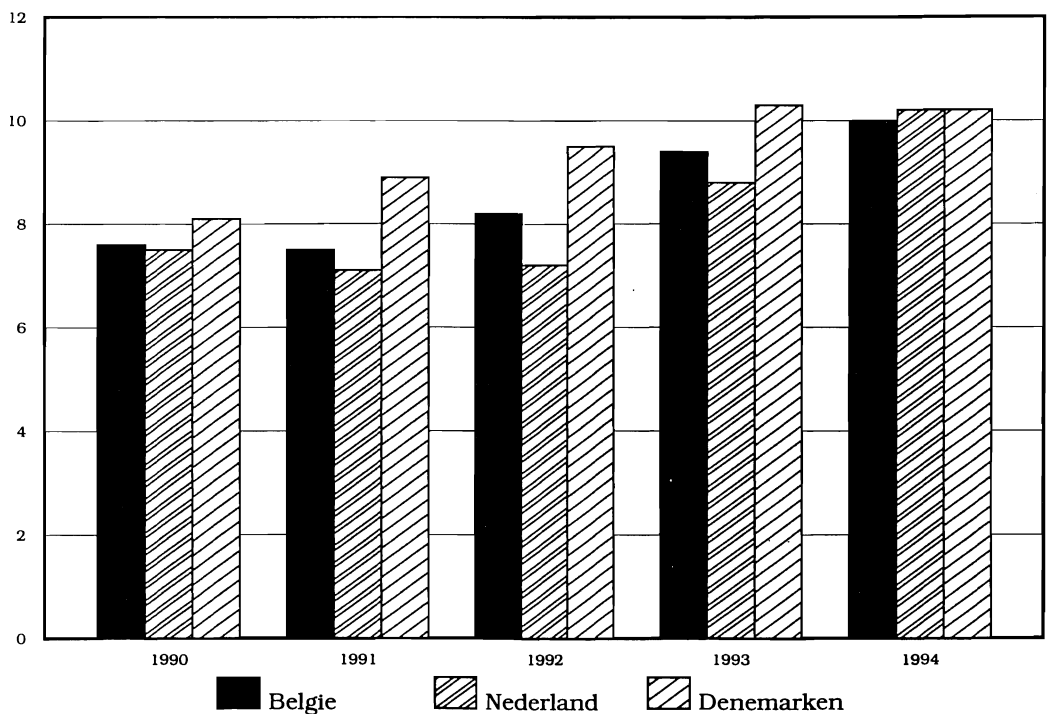

Bron: OECD, Revenue Statistics of OECD Countries, en OECD, The Tax Benefit Position of Production Workers, 1993.

Uit het voorgaande besluiten we dat de grote verschillen in financieringswijze van de sociale zekerheid tussen enerzijds Denemarken en anderzijds België en Nederland niet hebben belet dat de loonwig in deze landen ongeveer dezelfde is, zodat ook de tewerkstellingsproblemen die ontstaan door een hoge loonwig vergelijkbaar zijn in deze drie landen.

Om dit laatste te illustreren tonen we de werkloosheid in de drie landen (zie figuur 8). We observeren dat de werkloosheid in deze drie landen gedurende de jaren negentig erg vergelijkbaar was. Er zijn uiteraard vele factoren die een invloed uitoefenen op de werkloosheid. De arbeidskosten vormen slechts één (zij het belangrijke) factor. De vergelijking van arbeidskosten en werkloosheid in de drie landen suggereert echter wel dat een radicale verschuiving van de financieringswijze van de sociale zekerheid op termijn weinig invloed zal uitoefenen op arbeidskosten en werkloosheid.

Figuur 8 : Werkloosheidsgraad (percent van de actieve bevolking)

Bron : Europese Commissie, Statistical Annex of European Economy, Dec. 1994.

5. ALTERNATIEVE FINANCIERING EN MILIEUHEFFINGEN

In het voorgaande hebben we formules van alternatieve financiering onderzocht waarbij de sociale zekerheidsbijdragen worden verschoven naar de indirecte belastingen (belasting op de consumptie) en naar de personenbelasting. Een heel andere hervorming van de structuur van de belastingen bestaat erin de belastingen op arbeid (sociale zekerheidsbijdragen of personenbelasting) te verminderen in ruil voor een verhoging van de belastingen op milieubelastende activiteiten. Deze idee heeft geleid tot het voorstel van de Europese Commissie om een CO₂ belasting in te voeren en deze bij voorkeur te compenseren door een vermindering van de sociale zekerheidsbijdragen.

Er bestaan stevige economische argumenten om de fiscaliteit in deze richting te hervormen. Immers, milieuheffingen zijn efficiënte middelen om de juiste prijs toe te rekenen aan activiteiten die het milieu schade berokkenen. Elk milieubeleid zal in de toekomst beroep moeten doen op milieuheffingen. Het lijkt bovendien redelijk om deze toename van de belastingen te compenseren door een vermindering van de lasten op arbeid. Een dergelijke herschikking van de belastingen is dus wenselijk⁷.

Het zou echter wel een illusie zijn te denken dat milieubelastingen een belangrijke bron van alternatieve financiering van de sociale zekerheid kunnen zijn. Om te beginnen is er een verschil in belastingbasis. Menselijke arbeid vormt een veel grotere belastingbasis dan milieuvervuilende activiteiten. Om de belasting op arbeid met 1% te verminderen zal dus het belastingtarief op deze vervuilende activiteiten een veelvoud hiervan moeten zijn. Dit is op zich niet zo erg, omdat op die manier het doel van een proper milieu beter wordt bereikt. Er zijn echter wel een aantal neveneffecten hiervan die belangrijk zijn voor de sociale zekerheid. Ten eerste, zullen deze hoge milieuheffingen de prijzen van goederen en diensten verhogen en op die manier ook weer de lonen. Ten tweede, zullen hoge milieuheffingen de milieuvervuilende activiteiten terugdringen (wat het doel is). Dit succes wordt echter betaald door minder grote inkomsten voor de sociale zekerheid.

Het voorgaande wordt bevestigd door simulaties van econometrische modellen⁸. Deze wijzen uit dat, alhoewel milieuheffingen goede instrumenten zijn om het milieu schoner te maken, ze veel minder efficiënt zijn om arbeidskosten te verminderen en tewerkstelling te

⁷ Voor een dergelijk pleidooi zie De Grauwe, 1989.

⁸ Zie EC-Commission, European Economy, no. 1, 1992.

creëren. Zo bij voorbeeld berekende de Europese Commissie aan de hand van econometrische simulaties, dat een energiebelasting van 10 dollar per vat ruwe olie gecompenseerd door een vermindering van de sociale zekerheidsbijdragen in het jaar 2000 slechts 0,3% bijkomende tewerkstelling zal genereren in de vier grootste landen van de Europese Unie⁹. Dit resultaat hoeft niet te verwonderen. Hetzelfde instrument van milieuheffingen zal moeilijk kunnen aangewend worden om twee doelstellingen te realiseren: als het instrument succesrijk is om milieudoelstellingen te realiseren zal het weinig middelen vrijmaken om de sociale zekerheid te financieren en dus de arbeidskosten te verminderen. Omgekeerd, als het succesrijk is in het aanboren van nieuwe financieringsbronnen voor de sociale zekerheid zal het weinig succes boeken op het milieufrent.

6. BESLUIT

Uit het voorgaande besluiten we dat een herschikking van de lasten van de sociale zekerheid in een moderne economie de arbeidskosten niet significant kan verminderen. Weliswaar kan een vermindering van de patronale lasten, gefinancierd door hogere directe of indirecte belastingen, deze arbeidskosten op korte termijn verminderen. Dit is echter slechts een tijdelijk effect. Op langere termijn worden de arbeidskosten opnieuw naar omhoog gedreven omdat de werknemers zullen pogen de koopkracht van hun (netto)loon te herstellen door hogere looneisen te stellen. Het voorbeeld van Denemarken illustreert dat dit mechanisme van grote betekenis is. Uiteindelijk heeft de alternatieve financiering van de sociale zekerheid er niet kunnen beletten dat de arbeidskosten er minstens even hoog zijn als in België en Nederland.

Dit resultaat hoeft in feite niet te verwonderen. De sociale zekerheid is een stelsel dat een vervangingsinkomen verschaft aan mensen die om een of andere reden niet kunnen werken. Dit stelsel zal uiteindelijk moeten gedragen worden door diegenen die wel werken. Een verschuiving van de financiering naar indirecte fiscaliteit zal hier nauwelijks iets aan veranderen, tenminste indien het doel van de sociale zekerheid erin bestaat de reële koopkracht van de uitkeringen constant te houden.

⁹ Zie EC-Commission, *European Economy*, no. 1, 1992, blz. 138.

BIBLIOGRAFIE

- Commission of the European Communities, The Economics of limiting CO₂ emissions, *European Economy*, Special edition no. 1, 1992.
- De Grauwe, P., Milieuvriendelijke groei: Utopie of werkelijkheid, *Leuvense Economische Standpunten*, december 1989.
- Gordon, R., Is there a tradeoff between unemployment and productivity growth, NBER Working Paper, no., 5081, April 1995.
- Layard, R., Nickell, S., Jackman, R., Unemployment. Macroeconomic Performance and the Labour Market, Oxford University Press, 1991.
- OECD, Revenue Statistics of OECD Countries, Paris, 1993.
- OECD, The Tax Benefit Position of Production Workers, Paris, 1993.

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN

- 1976 — 1. Louis BAECK, De inflatoire groeimachine. (uitgeput)
2. Paul DE GRAUWE, Theo PEETERS, De recente inflatie : een structureel of een monetair probleem ? (uitgeput)
- 1977 — 3. Karel TAVERNIER, Krachtlijnen voor een Belgisch stabilisatiebeleid. (uitgeput)
4. Paul DE GRAUWE, Korporatisme en werkloosheid, (uitgeput)
5. Paul VAN ROMPUY, Enkele structurele aspecten van de crisis. (uitgeput)
6. Louis BAECK, Naar een nieuwe groeicyclus met een ander groeipatroon.
- 1978 — 7. Louis BAECK, Politiek verantwoordelijk handelen en socio-economisch optimum. (uitgeput)
8. Paul DE GRAUWE, Bureaukratische controle en het economisch systeem.
9. Paul VAN ROMPUY, Guido DE BRUYNE, De regionalisatie economisch bekeken. (uitgeput)
10. Louis BAECK, De nieuwe internationale economische orde en haar kritische tegenhangers. (uitgeput)
11. Theo PEETERS, Economisch federalisme : lessen uit het buitenland.
12. Dirk HEREMANS, Economische autonomie en economische unie, krachtlijnen voor een duurzame oplossing.
- 1979 — 13. Paul DE GRAUWE, Arbeidsduurvermindering en tewerkstelling.
14. Economisch Federalisme. (uitgeput)
Deel I : Financiële middelen en herverdeling, Paul VAN ROMPUY, Albert VERHEIRSTRAETEN, Regionale Herverdelings- en Financieringsstromen.
Theo PEETERS, Financiële middelenvoorziening voor gemeenschappen en gewesten.
15. Economisch Federalisme.
Deel II : Organisatie en bevoegdheden, Dirk HEREMANS, Verkaveling van bevoegdheden en economische unie.
Vic VAN ROMPUY, Economisch stelsel en verdeling van bevoegdheden.
- 1980 — 16. Guy CLEMER, Karel TAVERNIER : Tewerkstelling en inkomensmatiging in België : een onvermijdelijke keuze.
17. Louis BAECK, Lokomotief strategie : met stoom uit de Eurovalutamarkt. (uitgeput)
18. Michel DOMBRECHT, Theo PEETERS, Sanering van de overheidsfinanciën : gevaarlijk of onvermijdelijk ?
- 1981 — 19. Paul DE GRAUWE, Marcia DE WACHTER, Produktie, tewerkstelling en verdeling. Een neo-liberale benadering.
20. Louis BAECK, De jaren tachtig in perspectief. (uitgeput)
21. Paul VAN ROMPUY, Patrick VAN CAYSEELE, Raming van de geregionaliseerde lopende rekening van de overheid in 1979.

22. Paul DE GRAUWE, Loonkosten, energiekosten en kapitaalkosten. België gedurende 1970-1980. (uitgeput)
 23. Frans SPINNEWYN, Een verzekeringstechnische benadering van de werkloosheidsverzekering.
- 1982 —
24. Louis BAECK, Herstelbeleid, vroeger en nu. (uitgeput)
 25. Paul DE GRAUWE, Marc JANSSENS, Aanbodeconomische effecten van de belastingdruk in België.
- 1983 —
26. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Linkse en rechtse gezondheidsindicatoren van de Belgische Economie.
 27. Louis BAECK, Hoe de crisis ombuigen. (uitgeput)
 28. Paul VAN ROMPUY, Maatschappelijke keuze en economische crisis.
 29. Vic VAN ROMPUY, Erik SCHOKKAERT, Begrotingstekorten, Rentelasten en Openbare schulden in België. Een kijk op halflange termijn.
- 1984 —
30. Dirk HEREMANS, Hans GEEROMS, Marktsector en budgetsector in België. Grenzen aan het overheidsbeslag ?
 31. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Zijn de rentelasten van de overheidsschuld ondraaglijk geworden ?
- 1985 —
32. Louis BAECK, De wonderbare wereld van de economische paradigma's. (uitgeput)
 33. Paul VAN ROMPUY, Solidariteitsmechanismen in federale staten. (uitgeput)
 34. Louis BAECK, De V.S. en de E.G. : vergelijking op lange termijn.
 35. Louis BAECK, Het economisch denken in het Spanje van de 16e en 17e eeuw.
 36. Guido DE BRUYNE, Paul DE GRAUWE, Herverdeling van het werk en makro-economisch evenwicht.
 37. Paul VAN ROMPUY, Arbeidsmarktflexibiliteit en werkloosheid.
- 1987 —
38. Paul DE GRAUWE, Anne FREMAULT, Micro- en macro-economische effectiviteit van de Belgische prijsreglementering.
 39. Louis BAECK, Kentering in de westerse economie.
 40. Johan MORTELMANS, Erik SCHOKKAERT, Lode BERLAGE, Robert VERTONGHEN, De economische wenselijkheid van een snelspoorverbinding door België.
 41. Louis BAECK, De aandelenbeurzen, 1982-87 : het lustrum van de stier.
 42. Lode BERLAGE, Dirk TERWEDUWE, Grondstoffenuitvoer van ontwikkelingslanden : machtsmiddel of struikelblok ?
- 1988 —
43. Louis BAECK, De westerse economie na de krach. (uitgeput)
 44. Filip ABRAHAM, Nationale vakbonden, interprofessionele loonakkoorden en economische politiek.
 45. Paul VAN ROMPUY, m.m.v. Valentijn BILSEN, 10 Jaar financiële stromen tussen de gewesten in België. (uitgeput)
 46. Dirk HEREMANS, Bevoegdheidsverdeling en economische autonomie. De staatshervorming in het licht van 1992. (uitgeput)
 47. Wim MOESEN, Dirk HEREMANS, Paul VAN ROMPUY, Mark EYSKENS, Bedenkingen bij de nieuwe financieringsvoorstellen voor gewesten en gemeenschappen. (uitgeput)

48. Vic VAN ROMPUY, Overheidstekort, overheidsschuld en economische welvaart. Toepassing op België 1947-1988. (uitgeput)
- 1989 — 49. Lodewijk BERLAGE, België en de schulden van de Afrikaanse lage inkomenslanden. (uitgeput)
50. Jacques DREZE, Schuld en coöperatie in de mondiale economie. (uitgeput)
51. Paul DE GRAUWE, Milieuvriendelijke groei : utopie of werkelijkheid ? (uitgeput)
- 1990 — 52. Paul VAN ROMPUY, Europese ankerpunten voor het belgisch begrotingsbeleid. (uitgeput)
53. Louis BAECK, De jaren '90 : een Europees decennium. (uitgeput)
54. Paul DE GRAUWE, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Denise VAN REGEMORTER, Het milieubeleid in Vlaanderen. Een economische visie. (uitgeput)
55. Paul DE GRAUWE, Wim VANHAVERBEKE, Competitiviteit, oliecrisis en loonindexering. (uitgeput)
56. Wim MOESEN, Begrotingen, beleid en beheer. Over de besparingsvoorstellen, wat ze zijn en wat ze niet zijn. (uitgeput)
- 1991 — 57. D. HEREMANS, M. DE BROECK, Overheidsschuld en financiële markten in de branding. (uitgeput)
58. Louis BAECK, Bruno VAN ROMPUY, Golfoorlog : geopolitiek, petroleum en islam. (uitgeput)
59. Paul DE GRAUWE, Koen STRAETMANS, Het programma-akkoord in de petroleumsector. Een ondoelmatig systeem van prijzencontrole. (uitgeput)
60. Paul DE GRAUWE, Denkoefeningen over de regionalisering van de Belgische overheidsschuld. (uitgeput)
- 1992 — 61. Paul DE GRAUWE, Over Franse kolonisatie en Belgische verankering.
62. Stef PROOST, Beleidsvoorstellen voor de broeikasproblematiek.
63. André DECOSTER, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Hervorming van indirecte belastingen : winnaars en verliezers.
64. Paul VAN ROMPUY, Kritische bedenkingen bij de regionalisering van de overheidsschuld.
65. Paul DE GRAUWE, Wat doet de nationale bank met ons geld ?
- 1993 — 66. Patrick VAN CAYSEELE, Waarom wij? Of de economische onderbouw van een verankeringsbeleid.
67. Paul DE GRAUWE, Bart VAN DER HERTEN, De legitimering van overheidsmonopolies in het spoorwegvervoer en in de telecomunicatie. Een historische analyse.
68. Paul VAN ROMPUY, Valentijn BILSEN, Regionalisering van de sociale zekerheid.
69. Lodewijk BERLAGE, Wim LAGAE, Afrika, de verwaarloosde debiteur.
70. Mark De Broeck, Dirk Heremans, Vraagtekens bij de overheidsschuld in een federaal België.
71. Wim MOESEN, Paul VAN ROMPUY, De kleine kanten van de grote staatshervorming.

- 72. Frans SPINNEWYN, De hervorming van de sociale zekerheid micro-economisch belicht.
- 73. Paul DE GRAUWE, De sterke frank en de staatsschuld.
- 74. Filip ABRAHAM, Internationale concurrentie en werkgelegenheid. Hoe arbeidsvriendelijk is ons loonbeleid ?
- 1994 — 75. Paul DE GRAUWE, Werktijdverkorting en tewerkstelling.
- 76. Wim VANHAVERBEKE, Het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen : een beleidsinstrument voor economische ontwikkeling.
- 77. Stefan DERCON, Voedselzekerheid : naar een sociale zekerheid voor de allerarmsten.
- 78. Paul DE GRAUWE, De EMU zonder België ?